

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено
на засіданні кафедри
«Менеджмент, публічне управління та HR-технології»
прот. № 1 від 18.09.2023 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ
«МЕНЕДЖМЕНТ І АДМІНІСТРУВАННЯ»
Блок Ризик-менеджмент та прийняття управлінських рішень

Галузь знань	- 07 Управління та адміністрування
Спеціальність	- 07 Менеджмент
Освітня програма	- Менеджмент організацій і адміністрування
Рівень вищої освіти	- Перший (бакалавр)
Кількість кредитів ЄКТС	- 3,5

Спікер курсу - Крихтіна Юлія Олександрівна (к-т екон. наук, д-р наук з держ.упр, професор)

Контакти: 38 (057) 730-10-46, e-mail: kryhtina@kart.edu.ua
м. Харків, пл. Фейєрбаха, 7, ауд. 3.406

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу – <http://rasp.kart.edu.ua/>

Ведення господарської діяльності підприємством завжди мало тісний зв'язок із невизначеністю та мінливістю економічного середовища, тому з кожним роком проблематика управління ризиками на підприємстві все більше привертає увагу суб'єктів управлінської діяльності, незалежно від рівня їхнього організаційної ієрархії. Адже ризик – не лише загроза ефективності роботи підприємства з погляду збитків, а й конкурентна перевага за умов раціонального управління. Складність управління ризиками в роботі підприємства обумовлено значною кількістю їхніх видів. Необхідність у мінімізації

впливу ризиків на роботу суб'єктів господарювання спричиняє потребу у формуванні методів їхнього оцінювання та систем управління.

Упровадження системи ризик-менеджменту на підприємствах дає можливість: виявити можливі ризики на всіх етапах діяльності; спрогнозувати, зіставити та проаналізувати ризики, що виникають; розробити необхідну стратегію управління й комплекс ухвалення рішень із мінімізації та усунення ризиків; створити умови, необхідні для реалізації розроблених заходів; здійснювати моніторинг роботи системи управління ризиковими ситуаціями; аналізувати та контролювати досягнені результати.

Здійснення відповідних процесів у практичній діяльності вітчизняних підприємств обумовлено необхідністю у проведенні ґрунтовної фахової підготовки майбутніх менеджерів та керівників підприємства, яка враховує всі аспекти сучасної практики управління ризиками на підприємстві.

Мета вивчення навчальної дисципліни – є опанування студентами теоретичних основ ризик-менеджменту, формування основних умінь і навичок практичного застосування компетентностей задля оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень у ситуаціях невизначеності та ризику.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні та методичні положення щодо організації й управління ризиками.

Для досягнення мети поставлено такі основні **завдання**: ознайомлення студентів із теоретичними, методичними й організаційними підходами до ідентифікації та оцінювання ризиків на всіх рівнях; засвоєння основ організації й управління підприємствами різних форм власності в умовах невизначеності та ризику; набуття теоретичних знань і практичних навичок в обґрунтуванні управлінських рішень щодо ризиків тощо.

Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність – здатність вирішувати складні задачі та практичні проблеми управління ризиками та приймати обґрунтовані й економічно доцільні рішення в умовах ризику, що передбачає використання різноманітних загальнонаукових і спеціальних методів, застосовування певних теорій та наукових підходів у професійній діяльності.

Загальні компетентності:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність до навчання та самоосвіти з питань ризик-менеджменту;
- формування дослідницьких навичок та умінь з ризик-менеджменту;
- уміння креативного вироблення ідей щодо оптимального управління, як власними ризиками, так і ризиками підприємства;
- формування навичок критичного мислення з питань ризик-менеджменту;
- здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, оброблення, аналізування та використання інформації з різних джерел;
- здатність виявляти та вирішувати проблеми;
- здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення;
- здатність до засвоєння нових знань;
- здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо;
- здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;
- здатність формулювати висновки і доносити їх як до фахівців так і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;
- здатність до організування ефективних комунікацій у процесі управління.

Фахові компетентності:

- здатність кількісної оцінки економічних процесів та їх математичного моделювання;

- здатність організувати та реалізувати ефективні стратегічні рішення в процесі управління ризиками;
- здатність використовувати стратегічний аналіз у сучасних умовах розвитку та управління ризиками;
- здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища та приймати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками;
- здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій ризик-менеджменту;
- здатність планувати діяльність організації та управляти часом;
- здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення;
- здатність визначати перспективи розвитку організації;
- здатність діяти соціально відповідально і свідомо;
- здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань щодо управління ризиками;
- здатність розуміти та застосовувати стратегічний (комплексний, інтегральний) і функціональний ризик-менеджмент;
- здатність виявляти джерела та чинники, проводити його кількісний та якісний аналіз;
- здатність визначати глобальні ризики та враховувати їх вплив при прийнятті управлінських рішень;
- здатність правильно обирати спосіб управління ризиком;
- здатність організувати управління ризиком на підприємстві;
- здатність виявляти, оцінювати операційні ризики та управляти ними;
- здатність виявляти, оцінювати та управляти фінансовими ризиками;
- здатність розробляти систему антикризових заходів на підприємствах;
- здатність застосовувати ризик-менеджмент при проведенні маркетингових досліджень - здатність визначати ризики споживача та управляти ними;
- здатність визначати та оцінювати зовнішньоекономічні ризики та здійснювати управління ними;
- здатність застосування спеціалізованого програмного забезпечення в ризик-менеджменті

Професійні компетентності (згідно СВО
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/073-Menedzhment.bakal.06.04.22.pdf>)

ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.
ЗК4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК10	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
ФК1	Здатність визначати та описувати характеристики організації.
ФК2	Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.
ФК3	Здатність визначати перспективи розвитку організації.
ФК4	Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.
ФК5	Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту,
ФК7	Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.
ФК8	Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.
ФК11	Здатність створювати та організувати ефективні комунікації в процесі управління.

ФК12	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.
ФК15	Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Ви навчитесь:

- визначати ключові аспекти виникнення ризиків у діяльності підприємства;
- визначати джерела й природи виникнення та прояву ризиків у внутрішньому середовищі підприємства під впливом конкурентного агресивного середовища;
- виокремлювати потрібного набору ризиків згідно класифікації та мети аналізу-оцінки та прогнозування впливу ризикових ситуацій на діяльність підприємства;
- проводити відбір пріоритетних ризиків щодо їх виникнення, аналіз впливу невизначеності на якість прийняття управлінських рішень;
- відбирати та формувати бази даних для проведення оцінки ризиків функціонування та розвитку підприємства;
- проводити оцінку ризикових ситуацій за обраними показниками і вимірювати розмір втрат у діяльності підприємства;
- формування мету і завдання управління ризиками діяльності підприємства з урахуванням особливостей та рівня впливу окремих ризиків;
- обґрунтовувати рекомендації та пропозиції щодо удосконалення процесу управління ризиками підприємства у мінливому середовищі;
- аналізувати на основі критичного підходу до існуючої системи управління ризиками конкретного суб'єкту господарювання з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища;
- адаптувати обґрунтовані варіанти управління ризиками на основі стратегії розвитку підприємства;
- ідентифікувати підприємницькі ризики у діяльності підприємства;
- визначати технологію для обробки і систематизації та аналізу впливу ризиків на основі сучасних технологій;
- визначати найбільш ефективні методи управління ризиками у виробничо-організаційних сфері діяльності підприємства;
- використовувати потенційні методи управління ризиками для обґрунтування управлінських рішень;
- формувати програму управління ризиками та обґрунтування напрямів зниження ступеня ризику у діяльності підприємства;
- обґрунтовувати управлінські рішення якісного та ефективного управління ризиками у діяльності суб'єкту господарювання.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Огляд курсу

Цей курс вивчається протягом семестру і надає студентам глибоке розуміння щодо управління ризиками.

Курс складається з однієї лекції на тиждень та одного практичного заняття на два тижні.

Лекційний курс передбачає проведення проблемних, тематичних лекцій, лекцій-консультацій, бесід та дискусій. Мета проведення таких лекцій – формування активної позиції студента в навчальному процесі, компетентностей щодо розуміння особливостей управління ризиками та прийняття відповідних управлінських рішень.

Практичні заняття плануються з кожної теми, включають розв’язування задач, вирішення кейсових та ситуаційних завдань, пошук відповідей на проблемні питання, написання контрольних робіт, виконання завдань дослідницького характеру. При цьому планується застосовувати такі форми та методи навчання: тренінги; рольові та ділові ігри; презентація результатів дослідження, кейс-метод, віртуальні екскурсії, квести, проблемні заняття, прес-конференції

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Теми курсу

[Тема 1. Економічна сутність та характеристика ризик-менеджменту](#)

[Тема 2. Класифікація ризиків за структурною характеристикою](#)

[Тема 3. Показники ризику та методи його оцінювання](#)

[Тема 4. Статистичний метод оцінки ризиків](#)

[Тема 5. Експертні процедури при вимірюванні ризиків](#)

[Тема 6. Врахування ризику при прийнятті управлінських рішень](#)

[Тема 7. Управління ризиками діяльності підприємства](#)

[Тема 8. Система управління ризиками підприємства](#)

[Тема 9. Ідентифікація та аналіз ризиків підприємства](#)

[Тема 10. Методи управління ризиками на підприємстві](#)

[Тема 11. Програма управління ризиками на підприємстві](#)

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C

ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	<u>Незадовільно</u> - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

Студентам пропонується обрати один з 10 варіантів проблемних ситуацій з управління підприємством для створення власного проекту впродовж семестру. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – до 15 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх колег та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання здійснення МEB. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань здійснення МEB. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача.

Команда викладачів:

Крихтіна Юлія Олександрівна (<http://kart.edu.ua/staff/krihtina-jo>) – професор кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій УкрДУЗТ.

Кандидат економічних наук з 2009 року. Дисертацію захистила у спеціалізованій вченій раді Д.64.820.05 при Українській державній академії залізничного транспорту за спеціальністю 08.00.04-економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), тема дисертації «Розробка економічного механізму ефективності ресурсозбереження на підприємствах транспорту (методичний підхід)», номер диплома ДК 055073.

Доктор наук з державного управління з 2022 року. Дисертацію захистила у спеціалізованій вченій раді Д64.707.03 при Національному університеті цивільного захисту України за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління, тема дисертації «Механізми формування та реалізації державної політики розвитку транспортної галузі України», номер диплома ДД012932.

Напрямок наукової діяльності: управління фінансово-економічними ризиками транспортних підприємств при здійсненні логістичної та зовнішньоекономічної діяльності; економічні аспекти публічного управління та врядування; державна політика розвитку транспортної галузі України.

Загальний стаж науково-педагогічної роботи 27 років.

Автор понад 110 наукових праць та навчально-методичних розробок.

Член галузевої експертної ради (ГЕР) галузі 28 «Публічне управління та адміністрування» НАЗЯВО.

Програмні результати навчання згідно СВО
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/073-Menedzhment.bakal.06.04.22.pdf>

РН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

РН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

РН7. Виявляти навички організаційного проектування.

РН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

РН14. Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації.

РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

РН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Основні заходи запобігання та виявлення порушень академічної доброчесності

Політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Основні заходи запобігання та виявлення академічного плагіату визначаються Положенням про організацію освітнього процесу Українського державного університету залізничного транспорту (далі – Університет) <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-oop-ukrduzt-2021.pdf>,

зокрема:

- виховання та розвиток у здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях, при спілкуванні з викладачами, керівниками робіт та між собою, у тому числі неформальному, та у повсякденній діяльності протягом всього строку навчання в Університеті: спроможності діяти із позицій академічної доброчесності та професійної етики; бажання та навичок самостійного виконання робіт, завдань тощо; навичок коректного посилання на джерела інформації; усвідомлення значущості норм академічної доброчесності; спроможності оцінювання прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; спроможності надання моральної оцінки власним вчинкам, співвідношенню їх із моральними та професійними нормами;

- залучення здобувачів вищої освіти до розробки та впровадження політики академічної доброчесності в Університеті;

- здійснення постійного інформування про неприпустимість плагіату і можливу відповідальність за нього при проведенні навчальних занять, виконанні письмових робіт;

- створення викладачами атмосфери академічної доброчесності в ході навчальних занять та при спілкуванні зі здобувачами вищої освіти, у тому числі неформальному, та між собою;

- включення до першої (титульної) сторінки курсових, атестаційних робіт декларації про самостійність виконання роботи відповідно до принципів академічної доброчесності;

- оприлюднення атестаційних робіт до їх захисту на сторінці освітньої програми;

- ознайомлення із Кодексом академічної доброчесності Університету, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу;

- проведення відкритих заходів з питань написання наукових, навчальних робіт, правил опису джерел та оформлення цитувань тощо;

- ознайомлення науково-педагогічних, наукових та інших працівників, здобувачів вищої освіти з нормативно-правовими актами, що регулюють питання запобігання академічного плагіату та встановлюють відповідальність за академічний плагіат;

- сприяння органам студентського самоврядування, студентській первинній профспілковій організації, органу, який представляє наукові інтереси студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених в інформуванні здобувачів вищої освіти про правила наукової етики;

- стимулювання учасників освітнього процесу до взаємодії із органами, відповідальними за дотримання академічної доброчесності та протидії проявам академічного плагіату;

- експертна оцінка, у тому числі з використанням відповідних новітніх технологій, на наявність академічного плагіату в наукових роботах, навчальних виданнях, кваліфікаційних роботах, дисертаціях.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними

можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.